

Rada sołecka – jej rola, zadania i kompetencje

Grażyna Jałgos-Dębska



Ustawa o samorządzie gminnym uchwalona 8 marca 1990 roku i wielokrotnie nowelizowana zawiera 103 artykuły regulujące funkcjonowanie gmin w Polsce. Funkcjonowanie sołectwa jako jednostki pomocniczej gminy także ma swoje odniesienie w tym akcie prawnym. Jednak termin rada sołecka wymieniany jest w ustawie zaledwie trzy razy.

Rada sołecka nie jest organem sołectwa

Jednym z najczęstszych błędów spotykanych w statutach sołeckich jest wskazywanie rady sołeckiej jako trzeciego organu sołectwa. Tymczasem art. 36 ust. 1 u.s.g. stanowiąc o podziale władzy w sołectwie, wymienia tylko dwa organy: zebranie wiejskie jako organ uchwałodawczy i sołtysa jako organ wykonawczy.

Rola rady sołeckiej

„Działalność sołtysa wspomaga rada sołecka” – tak dokładnie brzmi pierwsze zdanie dotyczące rady sołeckiej znajdujące się w ustawie o samorządzie gminnym. Sformułowanie to oznacza, że ustawodawca uczynił z rady sołeckiej podmiot, który ma wspierać sołtysa. Innymi słowy rada sołecka to drużyna sołtysa, zespół, któremu sołtys może delegować zadania, który wspólnie z nim działa na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców. To grupa ludzi podobnie myślących o sołectwie, mających wspólną wizję i pomysły na to, jak ją zrealizować. Statuty sołeckie często przypisują radzie charakter opiniodawczo-doradczy. Jednak wspomaganie to nie tylko doradzanie i opiniowanie, ale aktywne i konkretne działanie wspierające organ jednostki pomocniczej w skutecznej i efektywnej realizacji zadań statutowych.

Rada sołecka wspiera sołtysa, a nie kontroluje jego działania

Często zdarza się, że do rady sołeckiej wchodzi kontrkandydat sołtysa, który przegrał z nim rywalizację o mandat sołtysa i bycie w radzie sołeckiej traktuje jako szansę na kontrolowanie lub nawet torpedowanie działań obecnego sołtysa. Czasami mieszkańcom sołectwa wydaje się, że podobnie brzmiąca nazwa rady gminy i rady sołeckiej sugeruje podobne kompetencje. Zdarzało się nawet, że członkowie rady odcinali się od sołtysa, żądając od niego comiesięcznych sprawozdań. Taka praktyka jest niedopuszczalna, a przede wszystkim niezgodna z intencją ustawodawcy, który przydzielił radzie sołeckiej rolę grupy wspierającej sołtysa, której zadaniem jest wspomaganie go we wszystkich podejmowanych przez niego działaniach.

Przykładowe zadania członków rady sołeckiej

Dobłą praktyką jest wybieranie do rady sołeckiej osób, które gotowe są aktywnie wspomagać sołtysa w realizacji jego zadań, w miarę możliwości reprezentują różne części sołectwa oraz mają przydzielone stałe zadania w radzie np. protokołowanie zebrań wiejskich, prowadzenie strony internetowej i kanałów społecznościowych, monitorowanie stanu dróg i oświetlenia, monitorowanie porządku na placu sołeckim itp. Pamiętajmy, że sołtys nie ma ryczałtu na paliwo i nie jest w stanie codziennie objeżdżać sołectwa, zatem przemyślane delegowanie zadań członkom rady sołeckiej, zwiększa skuteczność działań organu wykonawczego sołectwa.

Sołtys nie może być członkiem, ani przewodniczącym rady sołeckiej

Z wielu statutów sołeckich wynika, że sołtys jest członkiem rady sołeckiej, co więcej, spotykamy także zapisy wręcz wskazujące sołtysa jako przewodniczącego rady sołeckiej. Tymczasem ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym w art. 36 ust. 2 stwierdza, iż sołtys oraz członkowie rady sołeckiej są wybierani w głosowaniu tajnym, bezpośrednim, spośród nieograniczonej liczby kandydatów przez stałych mieszkańców sołectwa uprawnionych do głosowania.

Przepis ten wskazuje przede wszystkim, kto ma czynne prawo wyborcze w sołectwie. Z powyższego przepisu wynika także, iż członkami rady sołeckiej są osoby wybrane do niej w odrębnych wyborach. Zatem, gdyby sołtys miał być członkiem rady sołeckiej, musiałby być do niej wybrany. Także bycie przewodniczącym rady sołeckiej nie może być kompetencją sołtysa, bowiem przewodniczenie danemu gremium wynika z faktu bycia członkiem tego gremium.

Reasumując: sołtys nie może być ani członkiem rady sołeckiej, ani tym bardziej jej przewodniczącym. Co najwyżej może przewodniczyć posiedzeniom rady sołeckiej, może je zwoływać, o ile oczywiście tak stanowi statut danego sołectwa.

Dieta lub zwrot kosztów podróży służbowej dla członków rady sołectkiej

Niestety bardzo rzadko rada gminy podejmuje uchwałę o przyznaniu diety lub o zwrocie kosztów podróży służbowej członkom rady sołectkiej. Podstawę prawną do takiego działania stanowi art. 37b ust. 2 u.s.g., który daje możliwość radzie gminy ustanowienia zasad, na jakich m.in. członkom rady sołectkiej przysługiwać będą – wspomniane powyżej: zwrot kosztów lub dieta. Tyle reguluje ustawa o samorządzie gminnym, pozostałe kwestie wskazujące zadania i kompetencje rady sołectkiej określa rada gminy w statucie sołectwa.

Zadania rady sołectkiej w statutach sołectkich

Rada sołectka nie będąc organem sołectwa nie może działać samodzielnie, w oderwaniu od sołtysa i przypisanych mu kompetencji. Rada sołectka nie reprezentuje sołectwa i nie posiada kompetencji kontrolnych. Jej zadania koncentrują się wokół realizacji zadań sołectwa.

Najczęściej są to:

- wspomaganie sołtysa w realizacji jego zadań;
- zbieranie wniosków mieszkańców i przedstawianie ich sołtysowi oraz na posiedzeniach rady sołectkiej;
- współpraca i utrzymywanie kontaktów z organizacjami pozarządowymi działającymi w sołectwie;
- występowanie do sołtysa i na posiedzeniach rady sołectkiej z inicjatywami dotyczącymi udziału mieszkańców w rozwiązywaniu problemów sołectwa i realizacji jego zadań;
- przygotowanie projektu wniosku dotyczącego przeznaczenia funduszu sołectkiego (o ile został wyodrębniony w budżecie gminy);
- współdziałanie z radami sołectkimi innych sołectw w celu realizacji przedsięwzięć wspólnych.

Liczba członków rady sołectkiej

O liczbie członków rady sołectkiej mogą w drodze głosowania jawnego decydować stali mieszkańcy sołectwa przed rozpoczęciem procedury wyborczej (jeśli tak stanowi statut) lub może być to liczba stała, określona w statucie sołectkim. Wydaje się zasadnym, by w większych sołectwach była to liczba większa, a w mniejszych mniejsza. Jednak jeśli małe sołectwo dysponuje dużym kapitałem społecznym i mieszkańcy są chętni do działania jako członkowie rady sołectkiej, to nic nie stoi na przeszkodzie, by liczba ta była adekwatna do aktualnego potencjału społecznego. Tradycyjnie w Polsce najczęściej wynosi ona od trzech do siedmiu osób, choć coraz częściej zdarzają się sołectwa z dziesięcioosobową radą sołectką.

Posiedzenia rady sołeckiej

Statuty sołeckie stanowią, że posiedzenia rady sołeckiej zwoływane są w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż dwa razy w roku. Posiedzenia te zazwyczaj zwołuje sołtys z własnej inicjatywy lub na wniosek członków rady. Każde posiedzenie powinno być protokołowane, a wstęp na nie powinien być możliwy dla każdego, kto wyrazi taką wolę.

Czy rada sołeczka powinna wybrać swojego przewodniczącego?

Niektóre statuty sołeckie przewidują, że rada sołeczka wybiera spośród siebie przewodniczącego, jednak brak takiego przepisu w ustawie o samorządzie gminnym, brak przymiotu organu oraz rozstrzygnięcia nadzorcze przemawiają za brakiem podstaw prawnych do wyboru przewodniczącego.

Odwołanie członka rady sołeckiej

Członkowie rady sołeckiej, podobnie jak sołtys mogą być odwołani przed upływem kadencji lub mogą zrezygnować z pełnienia swej funkcji. Statut sołectwa powinien określać przypadki ewentualnego wygaśnięcia mandatu i procedurę odwołania członka rady sołeckiej oraz informację o ewentualnych wyborach uzupełniających i długości kadencji rady sołeckiej, która odpowiadać powinna długości kadencji sołtysa.

Pamiętajmy jednak, że zarówno sołtys, jak też członkowie rady sołeckiej jako osoby działające społecznie, nie mają obowiązków statutowych, a jedynie zadania i kompetencje. Obowiązki mogą wynikać z odrębnych uchwał rad gmin, ustaw lub umów cywilnoprawnych.
